

Hádej, kdo jsem?

11

CÍL:

- Podpora zájmu o život ptáků.
- Osvojení základních vědomostí o kukačce obecné a skorci vodním.
- Objevování a uvědomování si odlišnosti života vybraných ptačích druhů.
- Osvojení vědomostí a dovedností o životě ptáků, utváření ohleduplného vztahu a hledání možností jak smysluplně ptákům pomáhat a chránit je.
- Osvojení vědomostí a dovedností pro práci v terénu a ve skupině, pro hodnocení práce spolužáků.

MOTIVACE:

Neodmyslitelnou součástí přírody, štědře rozdávající své dary každému, kdo dokáže vnímat svět s otevřenými očima, jsou i ptáci.

Poslech zpěvu ptáků.

Motivační rozhovor:

- Co všechno o životě ptáků víte? Jací jsou, kde žijí, jaké druhy znáte? Co je na nich zajímavého? Čím se liší od ostatních druhů živočichů?
- Který den je vyhlášen jako „Mezinárodní den ptactva“?
- Ve stejný den je rovněž „Mezinárodní den boje proti hluku“. Jaká je mezi těmito tématy souvislost?
- Znáte ještě nějaký jiný den, který se ptačímu tématu věnuje?
- Co všechno vyjadřují ptáci svým zpěvem? (*Je to především oznámení, že toto místo je již zadané, dále má zpěv význam při hledání partnerů. Ptáci se mohou ozývat i jinak než zpěvem, mohou to být zvuky vyjadřující vábení, varování nebo úlek.*)

„Ptačí“ dny:

Mezinárodní den ptactva – připadá na 1. duben.

Vítání ptačího zpěvu – zpravidla 1. až 2. května.

Podzimní Festival ptactva bývá pořádán pravidelně v době, kdy Evropou a vlastně i celým světem migrují obrovská množství ptáků na svá zimoviště, zpravidla jde o první víkend v říjnu.

Česká společnost ornitologická každoročně od roku 1992 vyhlašuje Ptáka roku. Posláním této akce je upozornit na zajímavé ptačí druhy žijící kolem nás a vybídnout veřejnost k jejich sledování a praktické ochraně, zvýšit zájem o ptactvo a přírodu vůbec.

Informace k tématu najdete na: www.birdlife.cz
<http://www.nasiptaci.cz/>

Líska každoročně připravuje v dubnu osvětovou kampaň Ptáci – žijí tady s námi, www.liska-evvo.cz

CÍLOVÁ SKUPINA:

žáci ZŠ, 6.–7. ročník

DOBA TRVÁNÍ:

délka vycházky dle možností, 1 hodina v pracovní

MÍSTO:

pracovna, přírodní prostředí, park, les atd.

POMŮCKY:

připravený a rozstříhaný pracovní list pro každou dvojici nebo skupinu, atlasy ptáků, obrazový materiál, encyklopedie, knihy

METODY A FORMY PRÁCE:

- vycházka spojená s pozorováním ptáků a poslechem jejich zpěvu
- motivační rozhovor
- frontální výuka
- skupinová práce
- řízená výměna názorů
- prezentace

- vzájemné hodnocení
- reflexe

POSTUP:**Příprava:**

- Vyhledáme si, který pták je v daném roce vybrán jako Pták roku. Od roku 1992 čeští ornitologové vyhlašují osvětovou kampaň **Pták roku**. Chtějí tak upozornit na jeden konkrétní druh a také na problémy, se kterými se potýká. V roce 2009 byl vybrán skorec vodní, v roce 2010 kukačka obecná, v roce 2011 strnad obecný, v roce 2012 tetřev hlušeč.

Více na: http://cs.wikipedia.org/wiki/Pt%C3%A1k_roku_%28%C4%8Cesk%C3%A1_republika%29

- Připravíme si pomůcky na úvodní motivaci i terénní vycházku.

Realizace:**PŘÍPRAVA NA VYCHÁZKU:**

- Motivační rozhovor.
- Požádáme žáky, aby si vyhledali informace o kukačce a skorci, nebo je s nimi krátce seznámíme. Můžeme si předem připravit nástěnku či prezentaci.
- Připravíme žáky na vycházku do terénu – pokyny k vybavení a pozorování, poučení o bezpečnosti atd.

VYCHÁZKA:

- Na vycházce rozdělíme žáky do malých skupin po 4 žácích a ponecháme je, aby si vybrali své stanoviště. Vyzveme je, aby se zavřenými očima naslouchali ptačímu zpěvu. Požádáme je, aby si všímali stanovišť kde ptáky slyšeli. Aby tiše pozorovali, co dělají, jak se chovají.
- Případně se můžeme pokusit jako celá skupina společně identifikovat jednotlivé pěvce. Všímáme si stanoviště, kde ptáky slyšíme, pozorujeme co dělají, jak se chovají.

PRACOVNA:

- V pracovně navážeme na motivující vycházku, ponecháme žáky ve skupinách.
- Připomeneme jim, nebo představíme kukačku a skorce (můžete využít didaktický text).
- Rozdáme rozstříhaný pracovní list, kde jsou napsány výroky týkající se kukačky obecné a skorce vodního.
- Žáci se snaží tyto výroky roztřídit tak, aby byly správně.
- Následně se skupiny posunou k sousedním výroky, dostanou správné řešení a provedou písemně vyhodnocení práce sousední skupiny.
- Vedeme je k takovému hodnocení, aby ocenili to, co je správně, nikoliv obráceně.

REFLEXE:

- Co bylo při plnění úkolu obtížné a co jednoduché?
- Jak se vám ve skupinách pracovalo?
- Jak se vám líbila činnost v terénu?
- Co vás nejvíce zaujalo a proč?
- Co bylo při práci v terénu důležité a proč?
- Co nového jste se dozvěděli?
- Jak můžeme ptákům pomáhat a chránit je?
- Co pro vás znamenalo hodnocení spolužáků a jak jste vnímali, že někdo hodnotil vás?
- Co je při hodnocení důležité a proč?

TEMATICKÉ OKRUHY PRŮŘEZOVÉHO TÉMATU ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA:

- **Ekosystémy** – druhová rozmanitost, dopady změn krajiny vlivem člověka na ohrožení života jednotlivých druhů.

ROZVÍJENÉ KOMPETENCE:**ŽÁK**

- odvodí na základě pozorování základní projevy chování ptáků v přírodě, objasní způsob života ptáků a jejich přizpůsobování danému prostředí,
- plánuje svou činnost při řešení zadaného úkolu, vyhledává informace vhodné k řešení,
- pracuje s informacemi, vnímá problémové situace, vyhledává informace,
- formuluje, diskutuje o svých názorech a vhodně argumentuje,
- dodržuje dohodnutá pravidla,
- chápe ekologické souvislosti a environmentální problémy.

DIDAKTICKÝ TEXT K PRACOVNÍMU LISTU:

Český název:	KUKAČKA OBECNÁ
Vědecký název:	<i>Cuculus canorus</i>
Hmotnost:	prům. 120 g (samice) až 130 g (samci)
Délka těla:	33 cm
Věk:	nejvyšší prokázaný věk 12 let
Potrava:	převážně hmyz (včetně jedovatých „chlupatých“ housenek), pavouci, měkkýši, vzácně plody; samice predují ptačí hnízda (žerou především vejce, mláďata jen vzácně)
Tah:	čistě tažný druh, česká populace přezimuje v subsaharské Africe
Prostředí:	ve všech nadmořských výškách od nížin do vysokých hor nad hranicí lesa; ve všech biotopech, kde jsou alespoň solitérní stromy (lesy, křoviny, louky, vřesoviště, rákosiny); městům se vyhýbá
Hnízdění:	hnízdí parazit, hnízdo nestaví, klade vejce (8–25 za sezonu) do hnízd několikadesítek hostitelských druhů
Péče o potomstvo:	svěřena pěstounům, v ČR nejčastěji rákosníkům, července a rehkovi zahradnímu
Právní ochrana:	obecná ochrana náleží kukačce podle § 5a zákona č. 114/1992 Sb. v platném znění, v Červeném seznamu ptáků České republiky není uvedena
Zajímavost:	Typické kukání vydávají pouze samci. Samice naopak nekukají.
Český název:	SKOREC VODNÍ
Vědecký název:	<i>Cinclus cinclus</i>
Hmotnost:	prům. 65 g (samci), resp. 55 g (samice)
Délka křídla:	prům. 93 mm (samci), resp. 85 mm (samice)
Věk:	prům. 2–3 roky, max. 10 let
Potrava:	především vodní hmyz a další bezobratlí
Tah:	v ČR stálý druh, přesouvající se v zimě na nezamrzlé části toků v nižších polohách
Prostředí:	rychleji tekoucí vodní toky s kamenitým dnem
Hnízdění:	1–2krát ročně, snůška 4–5 vajec
Inkubace:	16–17 dní
Krmení mláďat:	20–24 dní
Rychlost letu:	zhruba 50 km/hod.
Zajímavost:	Skorec přináší potravu mladým, má toho plný zobáček. Před příletem k hnízdu se pokaždé zastaví opodál a pořádně se rozhlédne po okolí, jestli se nevidí někdo nepovolaný, aby neprozradil polohu svého obydlí.

PRACOVNÍ LIST PRO ŽÁKA

<p>Hmotnost: 120 g samice až 130 g samec</p>	<p>Hmotnost: 65 g samec, 55 g samice</p>
<p>Prostředí: Ve všech nadmořských výškách od nížin do vysokých hor nad hranicí lesa</p>	<p>Prostředí: Rychleji tekoucí vodní toky s kamenitým dnem</p>
<p>Potrava: Převážně hmyz včetně chlupatých housenek</p>	<p>Potrava: Živí se zejména drobnými vodními živočichy, nejčastěji larvami chrostíků, jepic, pošvatek, muchniček, larvami i dospělci komárů.</p>
<p>Hnízdění: Hnízdí parazit, hnízdo nestaví, klade vejce (8–25 za sezonu) do hnízd několika desítek hostitelských druhů</p>	<p>Hnízdění: Hnízdo staví obě pohlaví v dutinách v březích, na mostech, případně ve vhodných budkách, často jen několik centimetrů nad vodní hladinou.</p>
<p>Péče o potomstvo: Svěřena pěstounům, nejčastěji rákosníkům, července a rehkovi zahradnímu</p>	<p>Péče o potomstvo: O mláďata, která hnízdo opouští asi po 24 dnech, pečují již oba rodiče. Dalších 10–14 dnů je pak ještě krmí mimo hnízdo.</p>
<p>Nejvyšší prokázaný věk: 12 let</p>	<p>Nejvyšší prokázaný věk: Průměrně 2–3 roky, max. 10</p>
<p>Vědecký název: <i>Cuculus canorus</i></p>	<p>Vědecký název: <i>Cinclus cinclus</i></p>
<p>Tah: Čistě tažný druh, česká populace přezimuje v subsaharské Africe</p>	<p>Tah: V ČR stálý druh, přesouvající se v zimě na nezamrzlé části toků v nižších polohách</p>
<p>Český název: Kukačka obecná</p>	<p>Český název: Skorec vodní</p>